

DIES SNUJE NAPAD NA USTAVNE PRAVICE

Temna doba za bodočnost malih dežel v Evropi

RUSIJA MED "AGRESORJI". — NEMŠKA ARMADA OB BELGIJI IN NIZOZEMSKI. — ŠVEDSKA V STRAHU PRED ZAHTEVAMI MOSKVE. — VADLJANJE ZA RUMUNIJO

Iz Finske poročajo, da so prisli zastopniki finske republike v drugič v Moskvo, da poslušajo zahteve sovjetske vlade za "vzajemno pomoč", je govoril skoraj ves čas Josef Stalin, njegov premier in vnanji komisar Molotov pa je včinil močal, dasi je zgovoren človek, Stalin pa molče.

Nova Stalinova politika

Stalin je Fincem na svoj mire način pojasnil, načelo, da je pravica na strani onega, ki je močnejši. Ruija je ogromna. A Finska je na tako strategičnem kraju, da lahko ogroža varnost Leningrada in interese Sovjetske Unije na Baltiškem morju. Finska je bila do pada carizma prav radi tega del Rusije. Zdaj je samostojna in Stalin ji ne želi vzeti ničesar, razen da se Finska sporazumno, kakor so se tri baltiške državice, odloči za skupno obrambo s Sovjetsko Unijo. V tem namen mora seveda dovoliti, da sovjetske čete zasedejo najvažnejše finske strategične točke, da finski otoki pridejo v varstvo Rusije, in da se strategična finska pristanišča prepusti v oblast ruski vojni mornarici. Vse drugo lahko ostane kot je.

Podjavljajmo brez voje

Zastopniki Finske so odgovorili, da bi to v praksi ne pomenujti nič drugega kot to, da je Finska spet postala del ruskega državnega in militarističnega sistema. Ne bi vzel dolgo, ko bi postala tudi politično in ekonomsko to, kar so druge takovane avtonomne sovjetske republike. Ministri, katerim bi vlada v Moskvi več ne zaupala, bi bili "likvidirani", kot so bili člani avtonome sovjetske republike Karelije, ki je po narodnosti finska, kakor so bili

nezanesljivi člani vlade azijških avtonomnih republik, Ukratine itd. Stalin je govoril, Finci so ugovarjali, Molotov je rekel kaj le mimogrede. Finci so se vrnili v svoje glavno mesto, da se posvetujejo znova z ostalimi ministri, narod pa je v strahu za svojo svobodo. Pod Rusijo si nikakor ne želi, pa naj bo taka ali taka. Toda kaj morejo trije milijoni proti državi 180 milijonov ljudi! Vseso, pripravljeni so braniti svojo neodvisnost, ako Stalin ne poputi niti v končnih pogojih.

Zaradi težav, ki jih je Rusija povzročila Finski, in vselej novembra položaj na Baltiku, je zavela skrb za bodočnost tudi nad Švedsko. Ta dežela je ena kulturnejih in ekonomsko najboljše situiranih držav na svetu. Od nikogar ne zahteva ničesar nego želi in hoče živeti v miru z vsemi deželami. Toda preobrat v Stalini vnanji politiki je spravil Švedsko prvič po dolgih desetletjih v nevarnost za svojo neodvisnost. Nične na Švedskem ne drugje ne ve, kaj namerava storiti ta ali oni diktator jutri. Švedi in drugi vedo le, da je Stalin zavrgel svojo prejšnjo vjanjo politiko, ki jo je vodil v njegovem imenu prejšnji komisar vnanjih zadev Maksim Litvinov in se pridružil "agresorjem".

Vse male dežele v opasnosti

Ne le Švedska in Finska, tudi Norvežka, Danska Nizozemska in Belgija so v nevarnosti, slednji dve pred Hitlerjem. Kar se tiče baltiških državic Estonije, Latve in Litvinske, so samostojnost izgubile s sprejemom pogodb z Rusijo za vzajemno pomoč. Zdaj so protektorat Sovjetske Unije in s ča-

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Hitler vesel sovjetske pomoči

Dočim se v Berlinu neprehohomevalo s pomedjo, ki jo nudi Rusija Nemčiji, v Moskvi niso tako odkriti. Svoje sodelovanje z Hitlerjem Moskva zakriva z propagando proti "imperialistični vojni", ki jo vodi Franz in Anglia.

Kako v tem zvezni sta diktatorja v Berlinu in Moskvi, dokazujejo sluzaj ameriškega tevornega parnika "City of Flint". Nemška vojna ladja ga je na Atlantiku, ko je bil na poti s tevornim v Anglijo, ustavila in ga proglasila za svoj plen. Ker ni mogla z njim preko Atlantika direktno v kajko nemško pristanišče, ki jih blokira angleška vojna mornarica, je nemška parnska udražila ugrevljati parnik da le na sever in ga privredila v sovjetsko pristanišče Murmanski, kamor je pred angleškimi ladjami ubetal na poti iz New Yorka tudi nemški potniški parniški Bremer. Rusija je z Nemčijo "kooperirala", dovolila na parniku potrebna popravila, ga založila v kurzivom in ga izročila nazaj nemški posadki. Ameriška vlada je protestirala pri ruski vladi, seveda brez uspeha.

Drug slučaj, ki dokazuje nevarnost sovjetske vojne politike na Hitlerjev treći rajh, je zgrajenje sovjetske časopisa nad ameriškim senatom, ker je v ameriški neutralnosti postavil odpravil določbo, ki je predstavljala predstavitev municije in drugih sličnih sredstev v vojno zapletenim deželam. Roosevelt zdaj komunistična propaganda proglaša za

PRESOJANJE DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

Na Škotskem v Angliji, kjer je mnogo premogovnikov, je bilo v eksploziji v rovu blizu Dunfermline dne 28. okt. ubitih 34 rudoarjev. Sličnih nesreč je bilo zadnje čase precej tudi v Aziji. Oziroma, take katastrofe so stalec pojav. Delaveci so v nevarnosti za svoja življena — posebno če delajo pod zemljo, tudi če ni vojne.

Zveza učiteljev v New Yorku (The Teachers' Alliance of New York City) zahteva, da se naj v šolskih poslopijih in pod avcipicijo šol (v kolegijih in vseučiliščih) nikar ne dovoli nikakih privilegijev Uniji dijakov (Student's Union), češ, da je pod komunističnim vplivom. To ne bo nič pomagalo, kajti hitro komunisti izgube vpliv in privilegije pod enim imenom, se "razpuste" in znova združijo pod kako drugo označbo.

Harry Bridges, načelnik unije pomorskih delavcev na zahodu, je že vedno predmet napadov. "Je komunist, zato se ga naj deportira," zahtevajo parniške in druge korporacije. On trdi, da ni. Navrhani uredniški kapitalistični listov pa ta slučaj izrabljajo, češ, gleite, komunist, ki ni niti državljane, pa je zadostovalo, četudi ne bi ničesar drugega zakril. Vrhuge je menda Zid, kar v današnjih dneh človeka tudi obremenjuje.

Italija je dne 28. oktobra

praznovala 17. obletnico svoje fašizma. Mussolini je obljubil še večji napredok svoji deželi, a običajnega grmenja ni bilo. Uglušilo ga je bobnenje osi Moskva-Berlin.

Cehi so dne 28. oktobra praznovali 21. obletnico ustanovitve svoje republike. Lani so bila takata slavlja po čehoslovačkem še organizirana, a zdaj pa so imela le demonstrativni značaj.

Nacijo nočijo demonstracije proti sebi, pa so več tisoč čehov

vsled tega zaprli in štirje —

bržkone več, so bili ubiti.

Kongresnik Dies zahteva, da

zvezna vlada uvede sodno po-

stopanje proti odbornikom Li-

ge za mir in demokracijo (pre-

je žiga proti fašizmu in vojni),

ker se niso oznanili "za agente

teje vlade", kajt zahteva za-

kon. Dies trdi, da svojo taktiko

uravnavajo od početka po uka-

zih iz Moskve. Ligin odbor to

zvezna vlada uvede sodno po-

stopanje proti odbornikom Li-

ge za mir in demokracijo (pre-

je žiga proti fašizmu in vojni),

ker se niso oznanili "za agente

teje vlade", kajt zahteva za-

kon. Dies trdi, da svojo taktiko

uravnavajo od početka po uka-

zih iz Moskve. Ligin odbor to

zvezna vlada uvede sodno po-

stopanje proti odbornikom Li-

ge za mir in demokracijo (pre-

je žiga proti fašizmu in vojni),

ker se niso oznanili "za agente

teje vlade", kajt zahteva za-

kon. Dies trdi, da svojo taktiko

uravnavajo od početka po uka-

zih iz Moskve. Ligin odbor to

zvezna vlada uvede sodno po-

stopanje proti odbornikom Li-

ge za mir in demokracijo (pre-

je žiga proti fašizmu in vojni),

ker se niso oznanili "za agente

teje vlade", kajt zahteva za-

kon. Dies trdi, da svojo taktiko

uravnavajo od početka po uka-

zih iz Moskve. Ligin odbor to

zvezna vlada uvede sodno po-

stopanje proti odbornikom Li-

ge za mir in demokracijo (pre-

je žiga proti fašizmu in vojni),

ker se niso oznanili "za agente

teje vlade", kajt zahteva za-

kon. Dies trdi, da svojo taktiko

uravnavajo od početka po uka-

zih iz Moskve. Ligin odbor to

zvezna vlada uvede sodno po-

stopanje proti odbornikom Li-

ge za mir in demokracijo (pre-

je žiga proti fašizmu in vojni),

ker se niso oznanili "za agente

teje vlade", kajt zahteva za-

kon. Dies trdi, da svojo taktiko

uravnavajo od početka po uka-

zih iz Moskve. Ligin odbor to

zvezna vlada uvede sodno po-

stopanje proti odbornikom Li-

ge za mir in demokracijo (pre-

je žiga proti fašizmu in vojni),

ker se niso oznanili "za agente

teje vlade", kajt zahteva za-

kon. Dies trdi, da svojo taktiko

uravnavajo od početka po uka-

zih iz Moskve. Ligin odbor to

zvezna vlada uvede sodno po-

stopanje proti odbornikom Li-

ge za mir in demokracijo (pre-

je žiga proti fašizmu in vojni),

ker se niso oznanili "za agente

teje vlade", kajt zahteva za-

kon. Dies trdi, da svojo taktiko

uravnavajo od početka po uka-

zih iz Moskve. Ligin odbor to

zvezna vlada uvede sodno po-

stopanje proti odbornikom Li-

ge za mir in demokracijo (pre-

je žiga proti fašizmu in vojni),

ker se niso oznanili "za agente

teje vlade", kajt zahteva za-

kon. Dies trdi, da svojo taktiko

uravnavajo od početka po uka-

zih iz Moskve. Ligin odbor to

zvezna vlada uvede sodno po-

stopanje proti odbornikom Li-

ge za mir in demokracijo (pre-

je žiga proti fašizmu in vojni),

ker se niso oznanili "za agente

<

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, III.

GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75, za četr leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpoznejše do pondeljka popoldne za pribobe v številki tekocega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor Frank Zaitz.
Business Manager Charles Pogorelec.
Asst. Editor and Asst. Business Manager Joseph Drasler

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.

Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864.

Bankrotiranje etičnosti in idealizma

Včasi, ko je bil idealist obsojen v smrt, se je zavzel zanj ves liberalen, ves svobodomiseln svet, in tu in tam še celo višji cerkveni krogi, na primer v slučaju smrtnne odsodbe nad Franciscom Ferrerjem.

Danes pokončujejo politične jetnike v totalitarnih državah zaradi njihovega prepričanja na debelo, ne da bi se kdo mogel resno zavzeti zanje.

Včasi je javnost v vseh deželah glasno izrazila svoje simpatije vsaki mali deželi, ako je grabila po nji imperialistična sila, in vsakemu podjavljennemu narodu, ako se je uprl proti tjačiteljem.

Zdaj takega javnega mnenja ni več v velikem delu sveta. Nihče v totalitarnih deželah ne sme javno misliti drugače kot mu narekuje diktator. Kadar se diktator premisli v začne danes predvsem nekaj drugega kot pa je trdil včeraj, mora vsakdo v državi misli enako okreniti. Citat simejo samo in edino, kar jim dovoli vlada in poslušati le take govorje in sporedi v radiu, ki jih ona odobri.

Včasi je poštenje nekaj veljalo tudi v fevdalni in v kapitalistični družbi. Danes je med staro žaro. Pogode sprejemajo zato, da jim čim prej zavrejo in državniki sklepajo zvezne za hrbotom svojih prejšnjih zaveznikov s kom drugim v zavratne namene.

Govore o svobodi in demokraciji ter prisegajo, da je že ni bilo boljše kot je v njihovih deželah, toda to, kar oni imenujejo demokracija, je absolutizem najbolj tiranske vrste. Norčujejo se iz volitev in naganjanju ljudi na volišča kakor živino v hlevu, toda glasovati ne smejo za drugega kakor za vlad. Izvolijo parlament, ki ima manj pravic kakor pri nas konvencija kakopodporne organizacije, in ga oznanijo za "najdemokratičnejšo zbornico na svetu".

Narodne manjšine so danes zatirane brutalnejše kot so bile med in pred svetovno vojno. Nikjer ni sodoča, ki bi imelo pravico odsoditi krivico in zločincem v vladah naložiti zasluženo kazeno.

Dežele, kar je še svobodnih in demokratičnih, so v tej generaciji poštenja in etičnosti brez moči, da bi mogle s svojim javnim mnenjem vplivati odločilno in primorati današnji barbarem v popuščanje od svojih metod.

Polski narod je moral slediti českemu v novo podjavljene, ki je pod Hitlerjem hujše kakor je bilo pod carjem.

Male dežele, ki so se veselile svoje svobode in naračajočega blagostanja, so danes kakor črvi, ki jih hlastajo gladni ptiči drugega za drugim. V Aziji, v Evropi in Afriki je zadivjal imperializem diktatur.

V tem položaju je nastala nova evropska vojna.

Mar bo njen izid boljši, kakor je bil izid prejšnje svetovne vojne?

Ne, dokler ostane na svetu sistem, kakršen je, ne, dokler bodo ljudstva pod masko svobode in demokracije trpela nad seboj diktaturo, v katerem prevladuje volja enega samega človeka nad vsemi drugimi.

To, kar je, ni civilizacija, nego poslabšanje tistega, čemur smo rekli civilizacija, kakor smo poznali v prejšnjih letih.

Svet ne more postati idealen brez ljudstev, ki bi verjela v idealizem in to z dejstvi izpričala. Vzajemnosti ne bo, dokler ne bodo izbrisani s sveta sistemi in režimi, katerih namen je ropanje, zatiranje in izkoricanje.

Izhod iz teh tragičnih razmer bankrotirane civilizacije nudi socializem. Ne tak socializem, s kakršnim se odevajo diktatorji in demagogi, nego socializem, v katerem bo ljudstvo svobodno, v katerem se človeku ne bo treba bati vohunov in ovadušev za vsako izgovorjeno in neizgovorjeno besedo.

Za socializem je treba ljudstev, ki bodo zrela za sodelovanje — torej resnično civiliziranih narodov. V sedanjih homatiyah, v krvavih orgijah, v osvojevanjih in mučenjih imajo priložnost, da vidijo samega sebe kot so in se nauče, kakri morali biti, ako hočejo svet, v katerem bo staro geslo "svoboda, enakost in bratstvo" dobilo pravilno in resnično veljavo.

Špioni v komunističnih vrstah

Komunistični listi imenujejo bivšega glavnega tajnika svoje stranke Benjamina Gitlowa špionom.

Komunistična "Slobodna Misao" v Kanadi našteva vrsto bivših vodilnih komunistov, ki so bili špioni, med njimi tajnika nekdanje komunistične stranke v Jugoslaviji Gorkića, o katerem pravi, da je vršil ovaduško službo več let, med hrvatskimi komunisti v Kanadi pa Petko Miletic.

Komunistični pokret po svetu je gnezdo špionov in to tudi ostane, dokler se bo namesto poštenih metod posluževal zavrnlosti, izdajstev in provokacij v delavskih vrstah.

Štencica je parazit. Kaj so tisti, ki se kopljajo v bogastvu, katerega so izprešali iz delavcev in farmerjevih srag?

Dokler ljudje ne bodo imeli dovolj vsega kar potrebujete, ne more biti nadprodukcije.—Henry George.

Poljski vojni ujetniki pogani delati na nemške kmetije

PISMO IZ CLEVELANDA

Piše IVAN JONTEZ

Mislim, da je bilo pred štirimi leti, ko sem nekoč nekaj dni urejeval "Enakopravnost" v odsotnosti njenega tedanjega urednika Grilla. Bilo je po leti in vročje da veselje za ljubitelje vročine. Na zapadu, zlasti v pokrajini takozvane 'prašne kotline' je razsajala suša, združena s prašnimi viharji in vsem kar spada k 'pošteni' suši. To pa je bila tudi največja novica dneva vse dni mojega začasnega urednikovanja. Skozi dva tedna me je pestilo da le kaj, ker ni bilo dovolj 'velikih' novic in mi ni kazalo drugega kot posnemati ameriške velednevne liste ter pisati o suši, suši, SUUUU... Bila je res prava suša, tudi časnarska...

Vročina, suša, puščoba: takšna kombinacija!

Potem se je po začelo obrati 'na bolje': Japonska je stejnega kremplje po Mandžuriji, Mussoliniju so se pocedile slinje po črni Etiopiji, Hitler je začel utrjevati Porenje, v Španiji je zagorelo... In doma: pojavi CIO, sit-down strijki itd. Časnarske suše je bilo mahoma konec in nastopila je docela drugačna demokracija pa je vojna s svojimi izrednimi ukrepi in omemljivimi človekovimi svobo-

Ako je delavstvo proti vojni, potem ne samo iz razlogov humanosti in radi tega, ker ne vidi potrebe za krvava razčuvanjanja, ampak tudi radi ohranitve demokracije in svobode.

Namesto suše pa so bili zdaj časnarski udarjeni z drugo kazino: s kugo propagande. Ta kuga se je v zadnjih letih tako strašno razplula, da je že vse pokrito z njenimi pogubnimi lisami in je že težko razločevati med navadnimi novicami in najbolj navadno in prozorno propagando. Zašli smo v vrtine križajočih se propagandnih tokov, ki nas obražajo in vrtijo, da je sleherni poelinec v nevarnosti, da izgubi glavo...

Na same to: kakor hitro kaže svoje zine, že si in nevarnosti, da ti prilepijo na grbo pečat te ali one propagandne mašine!

V tem pogledu se mi vidi znaten slučaj Lindbergha. Ko je lani podal svoje mnenje, da je Hitlerjeva zračna oborožena sila močnejša in bolje pripravljena za boj kot združena letalska sila Rusije, Anglije in Francije, ga je komunistična propaganda brž razkricala za fašista in Hitlerjevega zaveznika, ker takrat še niso vedeli, da bo napočil čas, ko bo ta namativ pri njih nekaj častnega. Tu je Chamberlaina so mu obesili na grešno grbo, ker je ta mogoč zarelco z njegovimi izjavami opravičeval svoj monakovski 'mir za našo dobo'.

Nu, in zdaj je isti Lindbergh spet pod bobnečim ognjem vseh kalibrov. To pot so začeli kanonado angleški torijski propagandisti, ki se še lani skrivali za njegove izjave, zdaj pa zmerjajo z gobezdačem in Hitlerjevim agentom. Zametil se jih je, ko je posodil svoj glas in vpliv propagandi, katere namen je videti, odvrniti Združene države od vtikanja prstov v evropsko žrjavico. Če bi propagiral idejo, da je dolžnost Združenih držav, iti na pomoč 'idealistični' Veliki Britaniji in 'reševati' evropsko 'demokracijo' na evropskih bojnih poljah, tedaj bi isti angleški propagandisti povzdigovali istega Lindbergha do sinjega neba ter ga kovali v zvezde, če, sest se ni videl takšne pametnega, demokratičnega in sploh vsestransko sijajnega človeka kot je on!

Jaz sem celo pripravljen statut dolar proti centu, da bi v tem slučaju pozabili na tisto Hitlerjevo kolajno, ki mu je zdaj oponašajo (iani je niso videli) ...

Jaz seveda ne vem, ali se je Lindbergh res udinjal kaki propagandi in kateri, ali pa ima samo to smolo, da se vselej oglaša ob nepravem času na 'nepravi' strani in z 'napačnimi' nasveti; vem le, da v naših dneh ni nobenemu viru več verjeti. In pa čudno se mi vidi, da isti ljudje skrakejo zdaj po Lindberghovi grbi, ki mu lani niso imeli kaj ocitati, temveč se so celo skrivali zanj, čeprav je že takrat imel — Hitlerjev častni red... Ali ne diši to zoprsno po hinavščini?

Resnično povojano, kdor da nezavida urednikom njihove stolice, je neizkušen bedak! Kajti srečen tisti urednik, ki bo odnesel iz danačnega zmede samo eno miljo dolg nos...

V "Prosveti" se je razvlekla polemika o dopisnikih in dopisih, ki je prav značilna za naše razmere. Ampak tuječ, ki bi se slučajno pozapimal za to polej našega udejstvovanja, bi se najbrž ne čudil toliko dopisnikom kolikor urednikom, ker dovoljujejo, da taki dopisniki zlorabljajo njihovo dobro voljo, svobodo tiska in pa potrežljivost čitateljev.

Jaz se seveda dobro zavedam, da povprečni urednik ne more vsemu kaj: treba se je ozirati na to, na ono in paziti, da se ne nabere zamera tam, kjer bi utegnila listu ali organizaciji škodovati. Tudi nimajo vedno povsem prostih rok pri odlečevanju o takih rečeh. Ampak toliko moči pa že še imajo, da bi lahko odločno povedali: "Pravilo o sebnostih in opravljenjem čekjanja, ki ne spada pred javnost, se tice vseh dopisnikov brez izjeme in brez oziroma na to, kako dolj jezik ima kak posamezni dopisnik, kako 'visoko' stoji v našem društvenem življenju in če ima na piki naše prijatelje ali nasprotnike!" — in se potem tudi držati tega.

Koliko nepotrebnega, malenkostnega in bedastega prerekačja je že bilo naših časopisov samo zato, ker se je v tem pogledu tolkokrat popuščalo oziroma zanemarjalo uredniško dolžnost! In naši dopisniki so že izpostavljali sebe in časopise sodnemu zasledovanju, ker so s svojim neumnim čekjanjem metal sčeho nepoštencev ali nemoralnosti na privatno življenje nasprotnikov, ker so uredniki spali spanje pravilnega.

In nikar ne mislite, da imam v mislih samo enega ali dva dopisnika. Vsakdo, kdor gleda na tem pogledu se tudi v Clevelandu ne moremo pritoževati, da bi bili 'zapostavljeni', kajti le prevečkrat se kolone na stežaj v tem drugega kot anarhijo in če hočete, svobodo čekjanja in opravljanja. In 'če' kdo verjam, da nam je ta situacija v čast in da nam koristi, naj bo toliko prijazen in mene odsteje ...

Magazin The New Republic (Nadaljevanje na 4. strani.)

Tole mi ne gre v glavo?

Kako je mogoče da tisti, ki je za svoj evangelijski poudarjal "Smrt marksizmu!" in pobijal marksiste, sklene prijateljstvo in zvezo z onim, ki se je proglašal za svetovnega zaščitnika marksizma?

Jugoslavija ima mnogo nepotrebnih diplomatskih zastopnikov

Predvojna Srbija je bila zastopana s svojimi diplomati le v onih deželah, v katerih je imela interes na tem, da je bila z njimi v stikih. V nekaterih je imela le takozvane "častne konzule". V tistih državah, v katerih ni imela posebnih interesov, pa je bila brez zastopnika.

Zdaj ima Jugoslavija, ker je večja in bogatejša kakor njena prednica Srbija, zastopnike v večini dežel. Hrvatski list "Nova Riječ" je nedavno vladilo v Beogradu zelo grajal, ker ustavljiva poslanstva in konzulante tudi v deželah, v katerih jih ni prav nič treba. Nedavno je poslala poslanika v Teheran v Perzijo, dasi bi po mnenju imovanega lista tam lahko zastopal interes Jugoslavije — kolikor jih ima, navaden konzul.

Isti list se ob enem jezi nad vladom, ker je ustanovila poslanstvo tudi v Rigi, Latva. (Ta deželica je nedavno postala protektorat Sovjetske Rusije,

zato je poslanstvo v nji za Jugoslavijo še bolj brez pomene.) Nedavno je Jugoslavija poslala svojega poslanika tudi v Madrid s plačo po 100,000 dinarjev (dva tisoč dolarjev) na mesec... Čemu ji je sploh treba poslanika v Madridu? Predstavljate si lahko, da će ima jugoslovanski poslanik tolikšno plačo v Madridu, kjer Jugoslavija nima posebnih interesov, koliko več se prejema jugoslovanski diplomatski zastopniki v Franciji, Italiji, Angliji, Nemčiji, Zed. državah itd.

"Nova Riječ" pravi, da ima tolikšno plačo, kot novi poslanik v Madridu, tudi jugoslovanski poslanik v Švici. Čemu? List ne kritizira visokih plač jugoslovanskih diplomatov v onih deželah, kjer je za interes Jugoslavije potrebno, da je dobro zastopana, niso pa potrebljene visoko plačane službe v državah, kjer si jugoslovanski diplomati le ubijajo čas, ker jim služba ne daje nikakih posebnih poslov.

Nemčija potrebuje delavcev. V Bolgariji jih je najesa še 10 tisoč.

PREKO ATLANTIKA PO 31. LETIH

FRANK ZAITZ

(Nadaljevanje.)

Najin namen v Beogradu je bil kajpada obiskati tudi Delavsko zbornico Radničko komoro. Njena palača je večja in novejša nego v Ljubljani, zidata v novem evropskem stilu. Bilo je koncem avgusta, ko sva se oglasila v nji, da pozdraviva naše sodruge Srbe in druge, ki se bi slučajno šešla z njimi. Vsi nameščenci v Radnički komori, ki so nama bili predstavljeni, so bili socialisti, med njimi poleg srbskih tudi nekaj hrvatskih in pa slovenska sodruga Vinko Vrankar in Rakovec. Večina nameščencev je bila sicer na počitnicah, toliko več pa je bilo v poslopu zidarjev, težakov, pleškarjev itd., ki so predelavali, čistili in barvali stene. Ko sva jih izpravljala, kje je uprava, so nama pokazali urad tajništva Radničke komore.

Po potrebnih predstavivosti, od kod sva in čemu prihaja, smo bili kmalu v pomenu kot da smo si stari znanci. Srbski sodrugi so se za pokret slovenškega delavstva živo zanimali že desetletje nazaj. Pa tudi za nas v Ameriki. Jugoslovanska socialistična zveza jim je znana najbolj vsled dopisovanja, ki so ga imeli sodrugi v Beogradu z njenimi člani srbske narodnosti v Zed. državah. Po vojni so te stike z njimi negovali najbolj člani srbskega kluba JSZ v Chicago, poslednja leta je z njimi dopisoval večinoma le George Maslach.

Voditelja jugoslovenskih socialistov, dr. Živka Topalovića, ni bilo v komori, toda ga je eden uradnik kmalu pozval telefonično, da sva se na ta način prvič osebno pozdravila. Pismeno sva si bila znanca že prej. Rad bi bil govoril tudi z Bogdanom Krekićem, voditeljem svobodnih (socialističnih) strokovnih organizacij, a je obolel. Zatopili smo se v pomenek. Kmalu so bile pred nami skodelice "turške" kave. Tak je običaj. V pisarnah ameriških buznimov ti postrežejo z žganjem in smotkami, v slovenskih vinorodnih krajih z vinom, tu pa s kavo. Čašice, v katerih jo servirajo, so sicer dokaj manjše kot v ameriških restavracijah, kajti ta kava je več kot "navadna" kava, pomešana z mlekom.

Vpraševali smo drug druge mnogo. Na primer, oni naju: "Kaj je vzrok, da v demokratičnih Zedinjenih državah nimate močnega socialističnega gibanja in delavskih strank, kot so v drugih demokratičnih deželah po svetu?" Sicer oni vedo, kako in kaj, a bi radi o tem še več mnenju.

Vendar jim je stvar nerazumljiva. V največji kapitalistični demokratični deželi — pa nimamo socialisti v Kongresu nobenega zastopnika!

Dalje: "Kakšne vtise sta dobila na Dunaju? Na Češkem? V Ljubljani in Mariboru?"

Odgovarjalci sva in pojasnjavata, kolikor se to v kratkem

ministrstev jugoslovanske vlade. V eni teh je centralni presbiro, načelnik nad njim je notranji minister (one dni je bil dr. Korošec), še višje nad tem birojem je minister vnanjih zadev in glavni "boss" teoretično pa kabinet v celoti.

V ta centralni presbiro prihaja edini izvod Proletarca, ki sme v Jugoslavijo. Upravnik Pogorelec pravi, da naročino Proletarcu točno pošiljajo.

Eden najbolj poučenih srodrogov na našem gibanju, s katerimi sem govoril v Radnički komori, je bil dr. Leon Stajnić. Njegov uradni naziv je bil "nacionalni dopisnik medjunarodnog biroa rada u Jugoslaviji". V njegovo področje je spadala korespondenca med delavskimi zbornicami in centralo v Beogradu ter med jugoslovanskim delavskim centralo in mednarodnim delavskim birojem lige narodov v Svici. Dr. Stajnić se je telefonično s centralnim presbirom kmalu domenil za sestanek. Sel je znam. Vstopili smo v palačo in korakali po prostornem vestibulu do vhodne sobe v urad presbiroja. Sprejel nas je njegov tajnik Nenad Jovanović. Dr. Stajnić je pojasnil namen našega prihoda. Jovanović, mlad, visok, vitek in vlijeden Srb, ki je nas poslušal in le mimogrede kaj vprašal. Nedvomno je imela vlada vzrok da je izdal določeni ukaz, je dejal. Ponavadi se dodata brezpreča, da-lj je list, ki ga ima na zatožni klopi, sovršen ali ne, predno kaj dočnega sklene.

Z Ljubljani so mi pripovedovali da četudi jim neizpodbitno dokažem, da je Proletar bil od početka za edinstvo jugoslovenskih narodov in za socialno ter demokratično uredbo njihovega kulturnega in ekonomskoga življenja, ne bo ni pomagalo. Kajti oblasti nima tem, da bi ugajala idealom. Zato sem tajniku omenil le mimogrede, da bi rad izvedel prav vročke prepovedi.

Pojasnititi ni mogel ničesar, bodisi da ni hotel, ali pa res ni vedel. V sobah biroja, ki sem si jih v njegovi površno ogledal, sem videl na mizah kupe časopisov, ki izhajajo v Jugoslaviji, v drugih pa so časopisi iz evropskih dežel, iz Severne in Južne Amerike in mogoče še iz kakega drugega kontinenta.

Na neki mizi sem videl kak dučat izvoden Proletarca poleg drugih slovenskih, srbskih in hrvatskih časopisov, ki izhajajo v Zed. državah. Rad bi bil pogledal posebno Proletarca, a vodnik je nas vodil naglo skozi in se ne bi spodobilo kazati zvedavost.

Tajnik je dejal, da so predpostavili le listi, ki skodijo na rodovemu edinstvu in splošnim koristim države. "Proletar" je označen med njimi. Ampak tako hočem o tem več pojasnil, naj grem na Bled, kajti tam se zdaj mudi šef oddelka, ki ima v področju ameriške jugoslovenske časnike, in pa glavnim načelnikom presbiroja. Izvedem sem približno toliko kot sem pričakoval. Na Bled tedaj nisem u-tegnil. In če bi tudi mogel iti, ne bi šel v tak namen, ker bi to bila potrata časa in denarja.

Ob slovesu sem dr. Stajniću dejal, da sem mu zelo hvalezen za uslugo, kajti videl sem presbiro, v katerem se v veliki meri odločuje, kaj ljudje v Jugoslavijo smejo in kaj ne smejo činiti. Tujci navadno ne zahajajo vanj, razen taki iz Francije, Anglije, Italije, Nemčije in od drugod, ki pridejo nalač v namen da se potegujejo za liste in za ljudi, ki so prišli v nemilost zaradi svojih tiskanih ali kako drugače izrečenih besed. Kajti cenzura je bila tolikana, da je lahko ustavila katerikoli list v Jugoslaviji brez prizanašanja, ako se je vladil ali kakemu njenih članov zazdebelo, da je treba odločno nastopiti.

Namen mojega obiska v Beogradu je bil s tem dovršen. Poslovila sva se od sodrogov v Beogradu in zvečer itega dne se odpravila na pot v Zagreb, kjer sva imela zaradi odložitve povratka v Ameriko urediti še nekaj stvari. Na postajo sta nači spremili moji sestri. Ena je rečla, da naju bo še videla v Ljubljani, a druga, ki je ostala v Pančevu v svoji tovarni bateriji, je močno zaplakala, ko se je vlak premaknil s postaje. Ob

TUDI NACIJI NISO NACIJI!

Člani nemškega Bunda, ki je bil v Zed. državah ustanovljen v namenu, da širi propagando za hitlerizem, so na zasliševanjih pred sestanjakim Diešovim kongresnim komitejem vratjeno tajili, da so naci. Na gornji sliki na levu je vodja nemških nacijskih Amerik, Fritz Kuhn, ki je kongresnik Dieš odločno izjavil, da on ni naci, nego ameriški državljan in ničesar drugače, razen da je kot zvest Američan tudi proti komunizmu. Ko ga je drugi kongresnik vprašal, če odobrava pakt med Hitlerjem in Rusijo, je pritrtil, ni pa hotel pojasniti, čemu ga odobrava, če da ima za takto utemeljeno premačlo časa. Na desni je Kuhnov odvetnik Wilbur Keigan. Fritz Kuhn je preje delal pri Fordu, kjer je prejel okrog \$200 na teden, kar je lepo plača. Pred nekaj meseci je bil v New Yorku obtožen, da je poneveril ali po krivem potrošil nad \$14,000 Bundovega denarja.

širokem odprttem oknu kupeja sva sedela žena in jaz in nasproti nama ženska, ki je bila starla blizu 90 let. Sestra je tekla ob oknu in nagloma mahala z roko v pozdrav, kakor je tam običaj. Tudi Angelji je šlo na jok. "Nimam rada, da kdo plaka," je rekla ženska nasproti nama. "Vedita, stara, zelo stara sem že, a ne jočem. Moje hčere pa plakajo vselej, kadar jih pride obiskati in še bolj, ko odhajam. In sem jim ukazala: nikoli več ne pridev v Beograd, če se ne boste samo veselite. Ne prenesem joka."

Nasproti njega je zaspal deček, ki je prišel z njim. Starka iz Zagreba pa je godila še bolj vso ostalo noč nad toliko predrustvo "bosanskih neotesancev". Treba bi jih bilo dati v madžarske šole ... je godrnjava. A nama je rekla: "Nič ne porajtajta, ker se jezim. Boljše je to, kot da bi plakala."

Dalje prihodnjih.

Ste že izvolili zastopnike na konferenco Prosvetne matice?

Chicago. — V nedeljo 19. novembra ob 9. dopoldne bo v Waukeganu konferenca društva Prosvetne matice in klubov JSZ, popoldne pa bo vpriporočena komedija "Zenitev".

Kolikor znano publicistsko odsek klubu št. 1, so dosedaj izvoljeni v Chicagu za zastopnike na konferenco sledete: Za Slavijo, št. 1 SNPJ, Anton Gardein Ivan Molek; za društvo Narodni vitezi št. 39 SNPJ, Ch. Pogorelec; "Pioneer" št. 559 SNPJ, Oscar Godina in Joseph Drasler; "Nada" št. 102 SNPJ, Kristina Turpin; za klub št. 1 JSZ, Louis Beniger, Chas. Pogorelec in Fred A. Vider.

Pevski zbor "Sava" izvoli zastopnika na teden.

Koliko drugih poleg omenjenih je izvoljenih v Chicagu za zastopnike, bo poročal tajnik konferenčne organizacije Anton Garden. — P. O.

Neutralnost in mali narodi

Vprašanje neutralnosti je za male narode povsem nekaj drugačega, kakor za velike, meni "Hrvatski dnevnik" v Zagrebu, ki je politično glasilo hrvatske seljačke stranke. Citira, kako nekoč pokojni Stjepan Radić dejal, da "kadar se veliki toldejo — mali pod mizo!"

O težavah malih narodov in malih dežel v vojnah pravi obenem dnevnik dalje tote:

"Majhni narodi se mnogo teže opomorejo od vojnih nesreč, kot veliki narodi, ki žive izključno od svoje moći in svoje delavnosti, medtem ko imajo drugi narodi tudi druge dohodke. Oni ne delajo sami za se, nego garajo za ne tudi drugi. Pa tudi sicer mnogo lažje prenašajo zgube, ker večkratni milijonar ne pogreša niti milijona, siromak pa čuti zgubo dinarja. Zato je vladu narodnega sporazuma čvrsto odločena voditi politiko neutralnosti ter s tem pravilno tolmačiti tudi voljo in razpoloženje tako Hrvatov, kot Srbov in Slovencev."

Nemški dolg

Klirinski dolg Nemčije Jugoslaviji je znašal dne 30. septembra 1939 15,128,000 mark,

in sicer brez češkega protektorata, s češkim protektoratom pa 33,032,000 čehoslovaških kron. To vso je treba pomnožiti s 14,30, znesek, ki ga tako dobitimo predstavlja dolg Nemčije Jugoslaviji in dinarjih.

RAZNO IZ JUGOSLAVIJE

Nemčija ponuja Jugoslaviji umetno volno

Nemški nadomestil se v Jugoslaviji tako boje. Zdaj uvaža Nemčija v zameno za srovine in živila tudi volno, ki ni volna, nego umetno, s pomočjo kemikalij narejeno blago. Tega bi Nemčija rada prodala še več in se v ta namen pogaja z vlado v Beogradu. "D. P." piše o tem:

"Blaga iz umetne volne pa res ni treba pustiti uvažati. Iz trgovskih krogov se širijo vesti, da bodo s prihodnjim letom začeli uvažati v našo državo velike količine blaga iz umetne volne, katerega bo dobavljala Nemčija. Naši uvozniki manufakturne robe pravijo namreč, da so k temu prisiljeni, ker uvoz blaga iz drugih držav ni mogoč radi pomanjkanja dežev. Vsekakor bi moralna vlada nujno preprečiti uvoz blaga iz umetne volne (ki se že tudi uvaža), ker to blago ni primereno za nas. Ako pa se že ne odloči za tako prepopoved, potem je nujno potrebno izdati ukrepa, da bo blago v prodajalnah označeno kot blago iz umetne volne. V tem primeru gre za zaščito konzumentov in je zato treba prav odločnih ukrepov."

Hrvati plačujejo brez priznanja

"Zob za zob", je zdaj pravilo na Hrvatih. Nedavno je bil umorjen eden izmed vodilja Mačkove seljačke stranke, Peter Vratar. Hrvati so pomorili v zadnjih tednih mnogo žandarskih in drugih uradnikov centralizma "v plačilo za mučenje", ki so ga uganjali nad Hrvati. Ko pa je bilo umorov le preveč, je dr. Vladko Maček apeliral na svoje ljudi, naj jim napravijo konec, ako žele Hrvatski ohraniti dobro ime.

Mučitelji jetnikov dobre povračilo

"Nova Riječ" piše: Gospod Vasili Protić, poslanik v Pragi, je izposlal, da mu je vladna izstavljala čeke, glaseče se na švicarske franke, za izplačilo plač uradnikom poslanstva. (Poprej nekoč so uradniki sami prejemali čeke in jih menjali.) Poslanik Protić je v dobi jesenske in pomladne krize lani in letos v ČSR s temi čeki špekuliral. Menjal jih je na črni bor po kurzu 20 do 22 čeških kron za švicarski frank, uradnikom pa je izplačeval po službenem kurzu 6,50 do 7 čeških kron za frank. Na ta način je Protić mesečno postrani zasluzil od 250 do 300 tisoč din. (do \$3,00 v ameriški valuti). Ko so se uradniki pritožili in je preiskava ugotovila točnost njih načeba, je bil Protić — upokojen. Spadal bi v resnici v glavnico.

Tudi Jugoslavija manipulira z zlatom

"D. P." piše v novi določitvi vrednosti zlata v jugoslovanski državni banki, ki služi v kritje njenega papirnatega denarja. V ta namen je vlada dala načrbo, s katero se Narodna banka pooblašča, da na novo določi vrednost zlata, ki služi kot kritje za naša papirnata bankovce. Doslej je Narodna banka računa vrednost zlata na podlagi cene iz l. 1935. Tako je stal kg čiste zlata 37,736 dinarjev, sedaj pa stane 61,700 dinarjev. Vsled ponovne ocenitve zlata bi Narodna banka izdala še za 1200 milijonov bankovcev. Toda v zakonu je določeno, da pride doček od nove ocenitve zlatega zaklada v korist državi, ki bo s tem denarjem odpolačala Narodni banki dolg, ki ga je napravila pri njej v obliki takozvalnih blagajniških zapisov. Kajne, zelo enostavno za odrišanje dolga!

Kako je poslanik bogatel na račun svojih uradnikov

"Nova Riječ" piše: Gospod Vasili Protić, poslanik v Pragi, je izposlal, da mu je vladna izstavljala čeke, glaseče se na švicarske franke, za izplačilo plač uradnikom poslanstva. (Poprej nekoč so uradniki sami prejemali čeke in jih menjali.) Poslanik Protić je v dobi jesenske in pomladne krize lani in letos v ČSR s temi čeki špekuliral. Menjal jih je na črni bor po kurzu 20 do 22 čeških kron za švicarski frank, uradnikom pa je izplačeval po službenem kurzu 6,50 do 7 čeških kron za frank. Na ta način je Protić mesečno postrani zasluzil od 250 do 300 tisoč din. (do \$3,00 v ameriški valuti). Ko so se uradniki pritožili in je preiskava ugotovila točnost njih načeba, je bil Protić — upokojen. Spadal bi v resnici v glavnico.

Za socialiste v Jugoslaviji še ni demokracije

V Jugoslaviji je po sporazumu med Beogradom in Zagrebom cenzura precej popustila, ker je dobil z avtonomijo Hrvatske prejšnji centralistični državni aparati težak udarec. Tudi socialistični listi so že nekaj tednov manj počekani s cenzorjevim dletom. Ampak socialistične organizacije se še zmerom ne smejo svobodno gibanati. Sestanek socialističnih zavrnikov, ki se bi imel vršiti meseca oktobra t. l. v Mariboru, je bil oblastveno prepovedan.

Bazar soc. stranke

Soc. stranka v Chicagu bo imela bazar 9. in 10. dec. O priravah zanj bo poročano.

Španski begunci v Franciji

50.000 španskih beguncov je Francija uposila v svoji industriji po pričetku sedanja vojnega, ostali 60,000 pa je še

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Na Hrvatskem praznujejo to jesen tisočletnico prestopa Hrvatov v krščansko vero. V Zagrebu so v proslavitev tega jubileja otvorili in blagoslovili krasno novo baziliko. Ampak krščanstva — pravega krščanstva se ni na Hrvatskem, kot nikjer drugod ne. Kajti v istih dneh, ko so se Hrvati pripravljali na to slavlje, je bil ubit eden njihovih vodij, mačkovec Peter Vratar. Poleg njega je bilo minule tedne po Hrvaskem umorjenih par ducatov drugih politikov ter bivših in sedanjih uradnikov. Nova avtonomna vlada hrvatske banovine je prevezela od centralne vlade žandarmerijo pod svojo upravo. Upošlia je tri tisoč orožnikov, katerim vlada v Zagrebu zavupa bolj kakor tisočletnemu krščanstvu Hrvatov.

JSKJ je včas oblaščala v Ameriškem družinskom koledaru, kar je častno za vsako nepristransko organizacijo. Pa je prišel v odbor Janko Rogelj in se v Clevelandu pobahal, da dokler bo on kaj zmogel v glavnem odboru, JSKJ ne bo oblaščala v Koledarju. Res je uspel, ker je pristranski in so mu pomagali pristranski odborniki. — J. P.

V Zed. državah imamo zvezzo lažnjicev, ki se v vsakotnih tekmah kosajo, kdo se bo najboljše izlagal, da dobi prvo nagrado. Ampak ti lažnjice so pritlikovci v primeri z diktatorji in njihovimi državniki v totalitarnih deželah. V lažeh jih nihče ne poseka.

Proti Bigelowemu načrtu za večje pokojnine v Ohiu se je oglasil tudi "Glas", glasilo Slovenske dobrodelne zvezze, ki v uredniškem članku apelira na svoje člane, da naj glasujejo proti. Enako nasprotina načrtu je "Ameriška Domovina". Najpametnejše torej je, da človek umrje mlad, pa ne bo treba nikomur skrbeti za stare, ker jih ne bo.

Rev. J. M. Trunk pravi, da se ne boji ruskih osvajanj. Najle pripovede vsi slovenski narodi pod "politični vpliv" velike slovenske Rusije. Saj jih je že zdaj 180 milijonov pod njenim oblastjo, pa se vsi svobodno razvijajo, meni Trunk. Vrh tege je "komunizem v svojem bistvu pristno krščanski nauk, Izrodkov se bo iznebil..." Kaj, če Diesov kongresni odsek izveza tega gospoda župnika v Leadville in ga pozove predse na zagovor, ker ni obvestil vladu, da je agent tuje vlade (ruske), ne pa župnik? Najbrž bi bil Trunk zelo v zadregi, če bi ga kdo izmed preiskovalcev vprašal, da ako je ruski komunizem v bistvu pristno krščanski nauk, čemu ni tega mnenja tuji paže, ki je nezmotljiv? ...

Prerekanje med ljudmi, ki pravijo, da imajo enake nazore, ne koristi njihovim nazorom ali načelom, pač pa prinaša demoralizacijo v njihove vrste.

Papež Pij XII. je izdal svojo prvo enciklico. Boli ga poraz Poljske, kjer je bila cerkev vla-

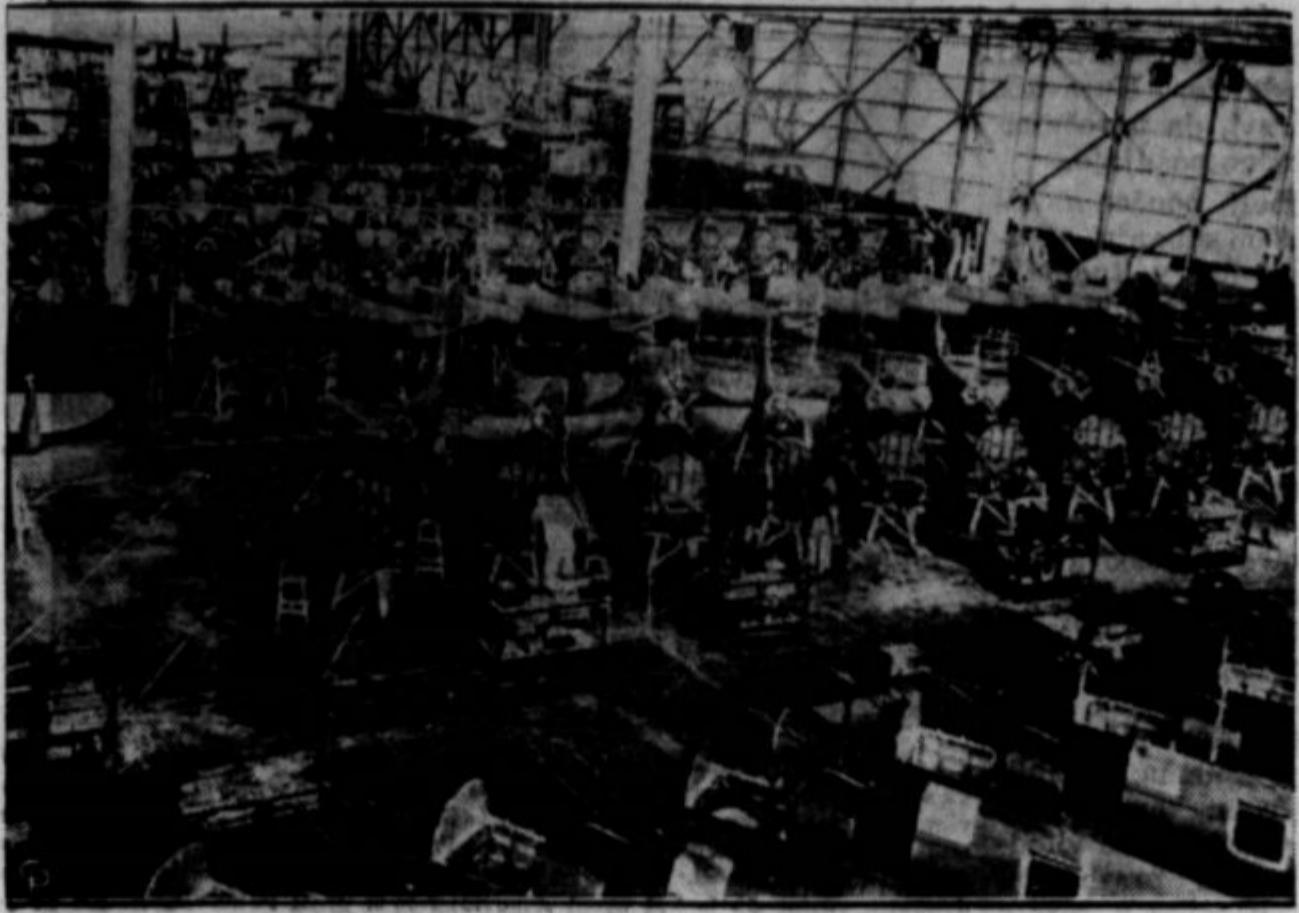
PISMO IZ CLEVELANDA

(Nadaljevanje z 2. strani.)
Jaz sicer nimam simpatij za ljudi, ki so še včeraj proglašali za tepe in reakcionarje vse ljudi, ki niso hoteli trobiti v njihov rog, pri tem pa si sami skuhalo prevočo kašo, bojim se pa, da bo današnja protikomunistična gonja naposled bolj udarila poštenu delavsko in liberalno politično gibanja v Ameriki kot komuniste same. Komunisti se bodo lepo poskrili, drugi bodemo pa trpeli... Mislim, da bi bilo v interesu napredka, da si naši protikomunistični derviši zlijajo čeber ledrenomzle vode za vrat, da se bodo streznili. To, kar se počne danes in imenu protikomunizma, je videti prav za prav voda na milin komunistov, demokracijo pa potiska preko nevarnih čeri, ki jih utegnemo postati usodne... Zognjem je treba previdno ravnavati, sicer si lahko opečemo prste in osmoldimo glave!

Uredniki omenjenega magazina so torej približno enakega mnenja o Lindberghu kot jaz. Na led hodi, drsat se pa ne zna...

Zaganjanje v komuniste je dobilo obliko besnega derviškega plesa: vsekrižem se kaže na komuniste (če so tam ali niso) in vsega zlodja jim obetajo.

Industrija, v kateri ni bojazni za "nadprodukcijo"

Tovarne, v katerih izdelujejo vojna letala, delajo skoraj povsod po svetu po 24 ur dnevno sedem dni v tednu. Na tej sliki je tovarna za vojna letala v Angliji. Vlada v Londonu pravi, da je to industrija izpopolnila do višine, kot je v Nemčiji, kjer je bila najbolj razvita, in zdaj jo Anglia v produkciji že prekaša. Tisoč tehnično najbolj izurenih delavcev je uposlenih v teh obratih in priznajo drug drugega, da bo čimveč letal za ubijanje in rušenje. Zdaj se Francija in Anglija na dejata dobave vojnih letal tudi iz Zed. držav.

STRAH V SLOVENIJI PRED GROZOTAMI VOJNE

Nemčija in Italija sta obljubili Jugosloviji spoštovati njen meje, toda ljudstvo, posebno še v Sloveniji, ve, koliko se je zanesti na Hitlerjeve in Mussolinijeve obljube. Saj niti takozvanih "častnih pogodb" ne držita!

Tudi Jugoslovanska vlada prav dobro ve, da se eden ali drugi diktator lahko hipoški premisli in udari, ali pa predloži poniževalne pogoje, ki posenjajo konec neodvinosti pri zadetih dežele.

Dasi je nemški firer knezu Pavlu obljubil priateljstvo in ga zagotovil, da se Nemčija ne bo dotaknila Jugoslovije, je jugoslovanski generalni štab že v začetku minulega poletja odločil utrditi mejo Slovenije ob Nemčiji. Zato je bilo okrog Maribora skozi vse naslednje mesec prav živahno, ker so delavci vseh strok pri gradnji utrdov razmeroma dobro zaslužili!

Dne 27. oktobra so v Mariboru aretirali nekega častnika in 30 drugih. Obdolženi so špijoniranja v prid nacijev.

Po Sloveniji je med ljudstvom velik strah pred novim klanjem, kot je razvidno iz pisem, ki jih pišejo sorodniki svojim ljudem v Ameriku. Ob italijanski in ob nemški meji Slovenije so množice jugoslovenskih vojakov. V armado so pozvali vse, dasi uradno mobilizacija ni bila oznanjena in je sploh ni — namreč časopisje ne smeši vedeti o nji, da se ljudje še bolj ne ustrašijo.

Neko pismo z Gorenjskega pravi: "Tu so pozvali k vojnikom vse odkraja. Iz te in te hiše je moral v armado vseh pet sinov. Se celo kmečki posestniki so morali iti, njihove žene in malo otroci pa so bili vsled tega s pospravljanjem poljskih predelkov preobremenjeni. Ljudstvo je prepričano, da mu bo ukazano iz teh krajev takoj beati, ko hitro napade Jugoslovijo bodisi Nemčija ali pa Italija. Keg se dobro spominja grozot, ki jih je prestalo v zadnji svetovni vojni, je silno obupano."

Drugi piše: "Tako so nam zatrjevali, da se nam od Italije ni nujesno več bat, a zdaj grade utrdbe proti nji na meji in dan. Okrog Logateca je vse podminirano. Ob mejah so postavili žične ograle."

Iz škofjeloškega okraja piše nekdo: "Pri nas je zdaj toliko vojakov kakor da vsak čas izbruhne vojna. Polja in travniki so jih polni. Kmet je velik režev. Konje je moral dati armadi. Drva mu kradejo ob belem dnevu. V naše mirne vasi se je naselila žalost in strah. Kam bomo bežali, se vprašujejo ljudje. Pravijo nam, da kam na Hrvatsko ali v Srbijo, če ne bodo udarili po Jugoslaviji v vseh strani in jo potolki."

Pisma iz starega kraja v Ameriko in tja prihajajo z veliko zamudo. Pošto iz Jugoslavije

vozijo sem zdaj italijanske lađe.

Ker mora časopisje pod pezo cenzure molčati, je ljudstvo še bolj zbegano, ker ne verjam časopisom, ne radju, kajti obsoje se mora ravnat po vladinih navodilih. Ljudstvo si mislijo, da jim nihče ne govorja po pravici in da vlada resnko skriva pred njimi. To mnenje je upravičeno. Ako bi vlada ljudstvu hladno tolmačila potek dogodkov kot so, bi vedeli, pri čem da so in ne bilo bi toliko strahu, ki mejti že na paniko, kakor ga je v sedanjih okoliščinah.

"Ameriška Domovina" in starostno pokojino

Chicago. — Pri nekemu naravniku "Ameriške Domovine" sem čital v nji uredniški članek, priobčen v izdaji z dne 21. oktobra. Naperjen je proti Bilegewemu predlogu, ki določa za državo Ohio starostno pokojino po \$50 na mesec za samec in po \$80 na mesec za zakonec, ako sta oba upravičena do nje. V omenjenem članku "A. D." straši volitve, naj nikar ne glasujejo dne 7. novembra za Bigelow predlog, ako nočejo s tem sami sebe uničiti.

Ko sem dolični članek prečital, mi je bil priča, da se "A. D." bori za interes posedujenih slojev in proti koristim razlaščenih in starih ljudi. "A. D." mi ni posebno znan list, a iz omenjenega članka sem razvidel, da obozojuje zlatega teleta, in da je sovražna naukom onega, h kateremu verniki vsak dan molijo, kajti tudi on je rekel, da sin človeka nima mesta, kamor bi položil svojo trudno glavo. Bil je torej tudi eden izmed neposedujočih.

Za one, ki imajo dovolj imovine — in teh je majhen odstotek, ni skrb, kaj bodo jedli in kje bodo pod streho na starost. Ampak kaj pa za one milijone, ki so zaslužili sproti, ali pa v krizi, izpresa, stavkovnih bojev in bolezni še toliko ne!

"A. D." pravi, da se je borila zmerom za starostne pokojnine in za brezposelnostno varovalnino. A omenjeni članek me je uveril, da se ona za take stvari začne boriti še ko so že sprejete... Drugače pa je proti njim. — J. Zore.

Prebivalstvo Krakova

Krakov, ki je bil nekaj glavno mesto poljskih kraljev, v tej vojni pa prisel pod Hitlerja, ima 254,000 prebivalcev, med njimi 40,000 židov.

Seja eksekutive JSZ

V petek 3. novembra bo v Slov. del. centru seja odborov JSZ in Prosvetne matice.

Zaposlena industrija

Municijalska industrija v Turčiji mora na ukaz vlade obravati noč in dan.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUSTVA. DESET CLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUSTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

“PROSVETA”

Naročnina za Združeno državo (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četr leta; za Chicago in Cicer \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago, Illinois

Iz zapisnika seje odborov J. S. Z.

DNE 6. OKTOBRA 1939

- Navzoči Frank Alesh, Anton Garden, Frank Udovich, L. Beniger, Angela Zaitz, Joško Ovren, Justin Zajec Joseph Drašler, Vinko Ločniškar D. J. Lotrč, Frank Zaitz in tajnik Ch. Fogorec. Odsotna Mary Owen in Rok Božičnik. Slednji je sporočil, da ne more prisostovati teji seji.

Za predsednika izvoljen Fr. Alesh.

Zapisnik prejšnje seje sprejet kot predložen.

Poročilo tajnika. — Tajnik Fogorec pravi v svojem poročilu med drugim, da v JSZ od prošle do te seje ni bilo posebnih sprememb. Klub št. 28 v Newburghu (Cleveland) je bil reorganiziran in s. Lever sporoča, da se nadajajo zdaj v tem klubu večjih aktivnosti. Šteje sedem članov.

JSZ je vsled sedanjih razmer finančno zelo prizadeta, ker so se njeni dohodki zniznili. Nasadovali smo minula leta v člansku, vrh tega pa prejemajo mnogi člani vsled brezposelnosti izjemne znake. V mesecu avgustu smo izdalj. 180 izjemnih znak, kar pomeni \$54 za JSZ manj dohodkov kot pa jih bi imela, če bi plačali redno članarino. Ker imamo enake težave tudi pri listu, je treba kaj ukremiti, da se tem odpomore.

Prosvetna matica. — Za to ustavimo smo naročili od C. D. v Ljubljani povestno knjigo "Karamota", ki jo je spisal poljski ruski pisatelj Maksim Gorki, in knjigo "Marseljeza", spisal Herman Wendel.

V teku meseca sta pristopili k Prosvetni matici še dve društvi. Vseh je v nji sedaj 183.

V poslugu na našem arhivom smo bili od prošle do te seje dram. društvo "Verovšek", federaciji SNPJ v Milwaukeeju, povekemu zboru "Naprek" v Milwaukeeju, klubu št. 1 v Chicago in dramskemu klubu "Zora" v Pueblo, Colo.

V razpravi o Prosvetni matici izražajo nekateri dvom, da na bo knjige valed sedanje vojne iz stare domovine sploh mogoče dobiti. Ako jih ne dobimo, moramo pravočasno tueno izdati. O tem se bo sklepalo

na prihodnji seji, ker bomo med tem dobili odgovore iz Ljubljane in Maribora.

Glede stanja JSZ in njenih dohodkov pravi Fr. Zaitz, da bo potrebno podvzeti akcijo za ustavljanje pomožnih klubov, kateri bi pomagali v naših akcijah, posebno v agitaciji za naš tisk, imeli prirede prosvetne značaja in zabave, katerih prebitek bi deloma lahko prispevali v tiskovni sklad Proletarja in v druge koristne namene, ob enem pa bi ti klubovi vršili v naselbinah tudi drugo podrobno delo v smislu našega programa. Ako se socialistična stranka kmalu ne pojača toliko, da bo dala potreben zamah za agitacijo zanjo tudi v naših naselbinah, ne bomo mogli ustavljati zanjo novih klubov, pa tudi v obstoječe je težko vsled teh okoliščin pridevati nove.

Za obstoju našega gibanja je torej to življensko vprašanje, s katerim se bomo moral pečati.

Chas. — Fogorec pravi, da bomo razpravljali o našem tisku in agitaciji takoj ko bo končana ta seja, zato se naj na tej omejimo na te način.

Alesha poveda, kakor že na prejšnji seji, da je potrebno izdat letak, ki bo obrazložil naše stališče in se ga razširi v naselbine v svrhu agitacije. Garden meni, da je zdaj za letak že prepozno. Izdati bi se ga moral prej. Aleš izvaja, da je izdajanje letakov zmerom potrebitno. Zaitz pojasni, da je besedilo za letak pripravljeno.

Predsednik ugotovi, da je s tem dnevnih red seje odborov JSZ končan in se prične seja upravnega odbora Proletarja, na kateri so ostali vsi, ki so našednici v začetku zapisnika.

Francova vlada se nastila v Madridu

Francova fašistična vlada se je dne 19. oktobra formalno preselila iz Burgosa v Madrid.

"Proletar" ne bi mogel izhajati brez podpor. Ker so mu potrebne, zbirajmo prispevke v njegov tiskovni sklad.

Temna doba za bodočnost malih dežel v Evropi

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Nemčija, toda toliko dramatizirana os Rim-Berlin je izgubila praktično vrednost. Nadočnito je jo je Moskva-Berlin.

Italijani ne more biti vseeno, kdo zagospodari nad Balkanom. Smatra ga za svojo sfero vpliva, a v tem ima zadaj nevarnega tekmeča v Nemčiji in Rusiji. Jugoslavija v tej tekmi med njimi ne more storiti nujno nesramno zatira, čemur je treba napraviti konec. Tudi za

Nemčijo, toda toliko dramatizirana os Rim-Berlin je izgubila praktično vrednost. Nadočnito je jo je Moskva-Berlin. Italijani ne more biti vseeno, kdo zagospodari nad Balkanom. Smatra ga za svojo sfero vpliva, a v tem ima zadaj nevarnega tekmeča v Nemčiji in Rusiji. Jugoslavija v tej tekmi med njimi ne more storiti nujno nesramno zatira, čemur je treba napraviti konec. Tudi za

Turčija upa rešiti svoj položaj in kontrola nad Dardanelami s pomočjo Anglike in Francije, s katerima je sklenila zvezo. V Berlinu ji prete, da ji bosta Rusija in Nemčija zaigrali tak konec kakor sta ga poljski republike.

Turčija upa rešiti svoj položaj in kontrola nad Dardanelami s pomočjo Anglike in Francije, s katerima je sklenila zvezo. V Berlinu ji prete, da ji bosta Rusija in Nemčija zaigrali tak konec kakor sta ga poljski republike.

Imperializem bohoti

Male države so danes torej glavni pohlep agresorjev, vrh tega pa sanjajo vse štiri agresivne velesile (Nemčija, Japonska, Italija in Rusija) o razpadu Velike Britanije. Kajti če dosežejo to, bo plena v izobliju. Račune pišejo sicer še vedno brez krmarja, a upajo, da se jim iztečejo v njihovo korist.

Tako vidimo, da dočim se je v prejšnji svetovni vojni podarjal načelo demokracije, samodobiranja narodov in takih stvari, so sedaj toki politični totalitarni držav veliko bolj odprtih v roparske namene. Anglia in Francija sicer ne zahteva zase ničesar, pač pa novo razmere v Evropi, v katerih bo vzajemnost med deželama moča. Ako zmagata, pa bo mir bržkone spet versailskemu podoben. Če pa zmagajo agresorji, zavladata nad svetom okrutnejši imperializem, kot je bil angleški in francoski. V enem kot v drugem slučaju je rešitev človeštva le v preobratu, ki bi privadel v socialistično svetovno uredbo.

Roosevelt ne je voljen

Objavljanje imen, ki jih je Diesova komisija dobila v našem članku Lige za mir in demokracijo, ni razjeziklo samo mnoge kongresnike in senatorje,

negó tudi predsednika Roosevelt.

Roosevelt je vsem skupaj odgovoril, da bo deloval dalje

proti "neameriški aktivnosti".

Ob enem Dies snuje s pomocijo svojih častilcev načrt, ki naj bi zavrl svobodštine, kakšne ameriške ljudstvu jamči ustanove.

Delavske in farmarske poli-

tične organizacije in unije, bo-

didi CIO kot AFL, imajo zdaj

številnost podjetij nevarnost,

ki jim preti pod označbo zati-

ranja "neameriški aktivnosti".

Dejal je, da je primoral ju-

stični departement podvzeti so-

dno postopanje proti tajniku

kom. stranke Browderju, ker

je parkrat potoval v inozem-

stvo s ponarejenim potnim li-

stom, včas pa s pravilno izpol-

njen. Tako so potovali leto

na letom v inozemstvo tudi dru-

gi ameriški komunistični vod-

itelji. Dies pravi, da ima doká-

ze, ki so vladli na razpolago,

HITLER KLICE NEMCE V RAJH

Hitler je sklenil izseliti nemške narodne manjšine iz baltiških dežel, Madžarske, Rusije, Jugoslavije itd. v rajh.

Pravijo, da je v Jugoslaviji nad 600,000 Nemcev, in nemška propaganda trdi, da je Maribor nemško mesto, toda mu je slovenska uprava siloma urinjena; dalje da so mnogi kraji na Spod

PROLETAREC

CHICAGO, ILL., November 1, 1939.

The Test of Democracy

If the proof of the pudding is in the eating of it, then the test of democracy is in the using of it. A nation is a democracy so long as civil liberty is secure, so long as the rights of minorities are respected, so long as individuals have a right to be wrong. When those conditions cease to exist democracy has also vanished.

With that standard in mind, our thoughts go to France, where the Communist party has been outlawed and where, more recently, legally-elevated representatives of the people who were elected as Communists were arrested and jailed for the crime of urging that the war against Germany be ended.

We wonder how many Americans pondered upon the significance of those arrests. If the same thing would have happened in America would people still be fatuous enough to assert that they have a democratic government?

If America were to follow in the footsteps of France, Senator Gerald P. Nye would be in jail. So would many others, including Senator Lundeen and "Lindy," who recently suggested that British influence in this hemisphere should be removed.

Yet modern France, like our own nation was born in revolution and nurtured on the democratic principles of liberty, fraternity and equality.

We need not look far for a reason why France went to the extreme of gagging the people's representatives. The explanation can be given in a single word: WAR!

When war comes democracy dies. Apologists for suppression condone repression in war time: "It must be so," they declare. Probably—certainly it IS so. What happened in France is not a result of national character. It is war.

Self-boasted "democrats" who insist upon marching along the road which leads to war are attempting the impossible. They just can't hold fast to private capitalism and expect political democracy to meet the needs of the dominant class. As the old economy weakens the beneficiaries and vested interests will sacrifice civil rights and regiment populations to preserve the privileges of the dominant economic group. That is what happened in Germany—with the approval and connivance of "democratic" statesmen. That is what is now happening in France. That is what will happen here if the American people permit the owning class to run their racket completely into the ground.—Reading (Pa.) Labor Advocate.

ALLIED PROPAGANDA

News from the countries now at war is subject to rigid censorship. Every day statements come from the capitals of the warring nations, backed by part truths, and more often none at all, designed to dampen the ardor of their foes for the conflict or to enlist the sympathies of the neutrals, especially the United States.

Every American citizen has the right—as a matter of fact it is his duty—to do his own thinking. He should not permit himself to become a victim of emotionalism, whipped into a frenzy of hysteria by propaganda.

Lord Duff Cooper, former lord of the British admiralty, arrived in New York recently. He told reporters that there will be an early right-wing revolution in Germany. He said he believes the revolt, which will start in the army, will not result in a military dictatorship, but in restoration of a monarchy.

In New York was printed an article, which stated that recognition of a de jure German government was under consideration. Such a government, which would be seated in London, is one thought to be the proper one to deal with, rather than the one actually in control of Germany.

There is no doubt that both of these statements were inspired, and intended for American consumption—hook, line and sinker.

Let us not as individuals do anything which would endanger the peace of our country, and as citizens let us help to guide the leaders of our government along paths which will preserve peace.

America went to war in 1917 "to make the world safe for democracy." It was the war to end all wars.

We left behind many of our dead on the battle-scarred fields of Europe; we brought some of them back to rest with their loved ones.

On the walls of many homes hang pictures of a son, a father or a brother who gave his life, and in our hospitals there are still with us the crippled, the maimed, the blind, as grim reminders of the futility of war.

Not only did we give of our manhood, but our money as well. And to

UNITE ON ONE GREAT AIM

It took the united struggle of several generations of workers to win the rights which labor enjoys today. Organized labor in the past has found solutions for its problems through reason and practical common sense; and organized labor is not less competent today. With the same determination and effort and will the different groups of American life must lay aside their differences and selfish viewpoints and unite on the one great aim—the expansion of industry, the raising of our levels of living, and the supreme necessity of all—getting men back to work and keeping them there!

RECORD CROWD SEE "ŽENITEV"

CHICAGO.—One of the largest audiences in many years swarmed to the SNPJ hall last Sunday, filling it to capacity for the play "Ženitev" staged by the dramatic group of Branch No. 1 JSF. Not another empty seat was to be found by the time the curtain went up for the first act.

Produced with a stellar array of talent, the show went on merrily and to the great delight of the audience which, in many scenes, was kept in continuous uproar.

To the many friends in attendance and to all who co-operated with us, our sincere appreciation.

The next city to which the play will travel is Waukegan, where it will be staged on November 19, the date of our JSF conference there, in the same hall, the Slovene National Home.

Flash! Flash! "Zarja" Concert

CLEVELAND, O.—The Socialist chorus "Zarja" will present another of its superb concerts on Thursday, November 28.

The program will contain an operetta entitled "Ponočnjaki" and choral numbers. One of the featured songs will be the well-known Strauss waltz, "Tales From the Vienna Woods." A number of solos, duets, and octet numbers will complete the program.

By the way, Jitterbugs, after the concert you will have the privilege of trucking to the music of Frankie Yankovich and his orchestra.

Did I hear someone ask the price? Well, it's only 40¢ for the concert and dance, or 30¢ for the dance alone.

Remember:
Place—Slovene National Home, St. Clair Ave.
Time—3:00 P. M.
Date—November 28, 1939.
Price—40¢, concert and dance, and 30¢ for the dance alone.

Be seeing you there.
"Zarja" Publicity Committee.

Elect Your Delegates For Waukegan JSF Conference, Nov. 19

CHICAGO.—Attention of all comrades, friends, unionists and fraternalists is called to the JSF Educational Bureau District conference meeting in the Slovene National Home in Waukegan, Illinois, on Sunday, Nov. 19. Elect your delegates now for this important conference.

Represented will be delegates from all fraternal and cultural organizations affiliated with the JSF Educational Bureau (Prosvetna matica), JSF Branches and other groups, meeting at a time which is critical in our own immediate scope of activity as well as in the national and world scenes.

With both the A. F. of L. and CIO conventions concluded, prospects for peace in American labor movement are no brighter. New developments in the labor, political and fraternal movements, rapidly transpiring from day to day, will be on the agenda for discussion.

Every comrade, unionist, and friend of labor should make it a point of duty to be present.

About \$1,000,000 worth of ashtrays, linens and silverware are stolen from U. S. hotels every year.

The American Hotel Assn. believes that this is carrying consumer distribution too far.

—Milwaukee Post.

The weakest spot in every man is where he thinks himself to be wisest.

More than 10,000,000 trains are operated annually over the railroads of the United States.

Consumer Notes

A COLUMN OF USEFUL HOUSEHOLD INFORMATION

Keep Your Fur Coat Out Of The Rain

A small amount of rain does not hurt a fur coat, but a soaking can ruin the leather, informs the Consumers' Guide, publication of the Consumers' Counsel Division of the Agricultural Adjustment Administration.

If a fur does get wet, it should be combed lightly with the grain of the fur and then brushed in the same direction. To dry the fur it should be hung where cool dry air circulates rapidly. When dry, the fur should be shaken lightly.

Never hang a wet fur near a radiator, or in an overheated room, or in a crowded closet. This may cause the leather to become brittle, and crack or peel.

Some furs are treated to make them water repellent, but these patented treatments, while they do make furs water resistant, do not make them waterproof.

Turkey Talk

Age makes a difference in cooking turkeys, but you don't have to resort to guesswork in judging your Thanksgiving turkey's years if you buy one that is Government-graded.

Be sure when you select your turkey that you know whether you are buying a young or old bird.

About 3 hours are required to cook a young 10- to 12-pound turkey, and about 4½ hours for a 15-pound turkey that is a year or so old.

If you buy a Government-graded turkey, the tag will tell you whether it is "Young" or "Old." Turkeys are classified as "Young Hens" and

"Young Toms"—both usually less than one year old, are soft meat with a flexible breast bone. "Old Hens" and "Old Toms" are turkeys more than a year old with a toughened flesh and hardened breast bone.

U. S. graded turkeys are sometimes individually tagged, but more often the box containing several birds is stamped with the grade. The four grades of U. S. dressed turkeys are:

U. S. Special or U. S. Grade AA; U. S. Prime or U. S. Grade A; U. S. Choice or U. S. Grade B; U. S. Commercial or U. S. Grade C.

Grade differences depend largely on the degree of fat over the entire carcass, the amount of flesh covering the breasts, thighs, and back of the turkey, and the care with which the bird has been bled and dressed.

If you buy a bird that is ready to be put in the oven you will only have to wipe out the body cavity with a soft damp cloth. As a sanitary precaution, scrub the outside with a wet cloth and a little soda, or corn meal.

If you let your turkey soak in water, it will lose flavor and food value.

UNCLE SAM GOOSE

The sky was full of airplanes,
The sea was full of ships;
The air was full of rumors,
The press was full of tips;

The graves were full of dead men—
Mars, pick up your chips!

—The Dubuque Leader.

SAVA'S CONCERT NOVEMBER 26TH

A FOREIGN LANGUAGE NEWSPAPER SURVEY

Pertaining to Foreign Language Newspapers Published in Cleveland, Ohio

By IVAN JONTEZ

There is a saying, in many languages, that there is no evil without good, and the same could be said about the economic crisis which is troubling America ten years already. It brought us, for instance, the first buds of most needed social reforms; it brought forth a recognition of the principle that the state is not here only to care for the welfare of the rich, but in the first place, because of the people themselves; and, besides helping the bankers and industrialists, it brought us also extensive public relief works or W. P. A.

W. P. A. during these years was a subject to more or less original and sometimes healthy and witty, and oftener unoriginal and shallow jokes. That is why we still have in America many people who do not take this institution seriously, and are unwilling to admit that it did any good.

Yet, huge and extremely important projects were carried out under the auspices of the W. P. A., although at the same time, much was done to hinder its progress and to exploit it for personal and political purposes. How many roads, bridges, and different buildings the W. P. A. workers have built! How many rivers they have regulated! And how many parks and playgrounds they have put in order! As it is, it is hard to find in the country a municipal or state project not being assisted by the W. P. A!

Culture and history were not forgotten either. The W. P. A. organized the Federal Theater project which was its pride until suppressed by a Congress whose conservative members evidently thought that the masses of people did not need the theater—this should remain reserved for the richer people!—and that unemployed actors do not deserve help and bread; under the W. P. A. program painters and sculptors got a chance to put their talent to use and at the same time earn a modest existence on different art projects; with the help of unemployed teachers, thousands of educational courses for the young and old alike were undertaken; unemployed newspapermen, writers, and office workers, were given jobs on different writers' projects which have already produced hundreds of books in which one finds the history of different places and institutions and much of other material that has long demanded attention. The work accomplished by these projects, despite many hindrances, was so huge it can be said without exaggeration that the lauded "private initiative" would have fallen under its weight before it could have even made a start. The scope of this task is too vast for the means of any private group, especially since there are no returns in the form of financial profits.

Represented will be delegates from all fraternal and cultural organizations affiliated with the JSF Educational Bureau (Prosvetna matica), JSF Branches and other groups, meeting at a time which is critical in our own immediate scope of activity as well as in the national and world scenes.

With both the A. F. of L. and CIO conventions concluded, prospects for peace in American labor movement are no brighter. New developments in the labor, political and fraternal movements, rapidly transpiring from day to day, will be on the agenda for discussion.

Every comrade, unionist, and friend of labor should make it a point of duty to be present.

PREPARATION OF A HELLISH POISONOUS BREW

NATIONAL SECRETARY REPLIES TO CZECH FEDERATION'S PROTEST

CHICAGO.—Answering the protest made by the Czech Federation against the Socialist Party's position on the embargo, in which they call the present law supported by the party "friendly to Nazi-fascism," Travers Clement, National Secretary, issued a lengthy reply published in the Call of Oct. 28, from which we quote the following paragraphs.

To the Czech comrades:

"We agree with you that there is a difference between capitalist democracy and fascist totalitarianism and that the former is worth preserving against the latter. We disagree, however, on the possible methods of preserving it. Our motives, of course, differ from those of the pure isolationists and the pure pacifist.

"We are not merely concerned with American neutrality as such, nor with the moral iniquity of war as such. We are concerned with the international working class and with international Socialism. It is on this basis that the issue should be discussed.

Pittman's Position

"You write that the present law is friendly to Nazi-fascism." Yet Senator Pittman who is leading the administration fight against the law stresses the point that this revision would be more genuinely neutral than the present act because under them goods could flow freely to Germany through Russia or some other neutral nation like Italy.

tural and other public workers, writers, business men, professionals and so on; Part two will show the activities of every local organization from the first to the last day of the year: under Local settings will be found national affairs, differences of opinion and fights (in this respect the Slovene section will be very interesting, because of the many fights between their local dailies and groups represented by them); the chapter New York will reflect the mentality and sentiments of immigrants concerning this country; Part five (Old country) will picture the relations of the immigrant and his children toward the old country; while the last part (World) will show the American how records are preserved as long as possible.

But how? Newspaper pulp is no good. In a few years it begins to fall apart; and when that happens to a newspaper, the history written in it is lost too. Besides, complete volumes of individual newspapers in most cases can be found only by their publishers, and it is very easy for these volumes to get lost, just as were lost already many volumes of existing or discontinued newspapers. In this respect, it was high time something had been done about it. That's why this undertaking — The Foreign Language Newspaper project, W. P. A.—should be sincerely welcomed.

How is this work done? The Cleveland project, which employs about 90 people, handles eleven nationality newspapers. Slovenes are represented with Enakopravost and Amerika Domovina. Every volume is handled separately. The translators take from every issue all local news, reports on economic, social, cultural and political events directly concerning each individual nationality group, all editorials and comments, letters to the editor, poems, and other articles written by immigrants or their children; and then they translate into English the core of all such news items, letters to the editor, articles and so on. Then their abstracts are sent to the editorial department where this material is systematically edited and made ready for publication in book form.

As I am writing this, they have not yet finished the 1937 volume, which was the first one to be abstracted. But not so long ago a sample book was published, containing the first two weeks' abstracts of every newspaper represented. This book, which was favorably commented upon by the Cleveland American and foreign language press, gives a fair idea as to how this Digest will appear.

The Digest will have six parts: Individuals, Nationality, Organizations, Local Settings, New Country, Old Country, and World. Part one will be a mirror of the activities of individuals as reflected in their press—cul-

"In the making of the American nationality, the era which began with the mass immigration of the second half of the 19th century, and slowed down with the restrictions of immigration introduced in the post-war period, is a time of decisive developments. The second part of the 19th century brought the continental European to the urban scene. The process by which these continental Europeans became part of the American nationality may already be passing its crest and in two more generations may be a thing of the past..

"The foreign language press contains part of the priceless record of the process of assimilation. But it is in large part a closed book to American scholars who are otherwise best prepared to study it, because no one could make a comprehensive study of it without an extraordinary command of foreign languages.

"If things are allowed to run their course, this record will disappear with the disintegration of the pulp paper on which it is printed, and with the disappearance of the generation of immigrants who are now living and able to translate it. Therefore, it seems significant that the translation and indexing of significant material in the foreign language press... are appropriate tasks for clerical workers in a work relief program."

Binkley surely isn't the only American who understands and correctly interprets the necessity for preserving the history which can be found in the immigrants' press. If they, who pass decisions on such matters, have as much understanding for this thing, then we can hope that some day we will have on the shelves of our public libraries a complete abstract history of our immigrant groups, as much of it as there is recorded in their press. It would be a great loss if this project, for whatever reasons, be put to sleep—not so because of those people who, working at it, earn a modest existence, but because this would create a situation in which we would lose all these records found in the immigrants' press